Dimensiuni ale existentei omeneşti

Omul contemporan şi-a pierdut profunzimea trăirii şi limpezimea privirii spirituale, vieţuind în sfera din ce în ce mai opacă şi mai aglomeratã a agitaţiilor cotidiene. Actele sale sociale sau politice sunt la rândul lor lipsite de o viziune în stare să se ridice deasupra orizontului material, trădând un optimism facil, aproape naiv s-ar putea spune. Drumul exterior pe care şi-l croieşte omenirea nu mai urmăreste o finalitate transcendentă, care să iasă din planul orizontal al istoriei. Pe plan sufletesc peisajul apare la fel de dezolant. Căile labirintului care duce către centrul existenţial al fiinţei umane sunt astupate cu noroiul vieţii tumultuoase de zi cu zi. Omul s-a înstrăinat atât de esenţa sa lăuntrică, cât şi de menirea sa metafizică. Dar cel mai trist este faptul că el rămâne prizonier în sfera opacă şi superficialã în care a intrat în mod deliberat, ajungând să nu-şi mai pună nici măcar problema atingerii unor realitãti mai profunde, fie înlăuntrul, fie în afara sa.

Omul care se consideră „măsura tuturor lucrurilor" aleargă neîncetat după cunoaşterea de sine, nedându-şi seama că pentru a şi-o *reînsusi*, nu este nevoie decât de un efort de voinţă şi de o privire rugătoare şi smeritã îndreptatã înspre tăriile cerului. Nu se poate spune că omul nu a fost prevenit sau că nu a fost îndrumat pe această cale. Dar profeţii au strigat în pustiu. În 1927, în scrierea sa de mare succes la acea vreme „*Un nou Ev Mediu*", filosoful rus Nikolai Berdiaev punea acestei stări de lucruri un diagnostic fără echivoc: „*Umanismul, el însuşi, îşi primeşte adevărata sa umanitate de la creştinism. Antichitatea nu era capabilă să i-o dea. Dar umanismul, în dezvoltarea sa, a separat umanitatea de fundamentele sale divine. Şi iată că atunci când umanismul – la sfârşita despărtit pe om de divinitate, el s-a întors, în acelaşi timp, împotriva omului şi s-a pus să distrugă chipul acestuia; pentru că omul este chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Când omul nu a mai vrut să fie decât chipul şi asemănarea naturii – adică un om naturalel s-a supus, prin aceasta, chiar forţelor elementare inferioare şi şi-a înstrăinat chipul. Omul este din nou hărtuit de demonii în faţa*

cărora este neputincios a le rezista şi de care nu se poate apăra. Centrul spiritual al personalitãtii omeneşti s-a pierdut. Întoarcerea umanismului contra omului constituie tragedia timpurilor moderne".

De atunci au trecut mai bine de trei sferturi de veac, însă „*omul vremii noastre nu are timp*", ne spune Ernest Bernea. „*El nu are timp pentru sine, pentru familie, pentru prieteni, pentru nimeni, nu are timp să cugete, să lucreze, să se odihnească, nu are timp să trãiască. Şi-a pus rotitele lui Mercur la picioare şi i-a dat drumul*" („*Cel ce urcă muntele*"). Golul sufletesc, o adevăratã cavernã care a săpat în substanţa lăuntrică a omului, este umplut cel mai adesea cu surogate efemere, fără consistentă. „*Nouã, oamenilor de azi, ne lipseşte rãgazul sufletesc, nu mai putem sta de vorbã cu noi înşine, nu mai putem fi stăpâni la noi acasã, adică în interiorul nostru*", continuã gânditorul român.

Ce ar trebui să se întâmple, ce zguduiri ar trebui să se producă pentru ca omul să-şi recâştige plenitudinea sufletească, să dobândească acea stare infinit mai autentică şi mai apropiatã adevăratei sale naturi, pe care o invocă şi Ernest Bernea: „*Pe omul bogat sufleteşte şi stăpân pe rosturile sale proprii şi de îl doare viaţa, el o ştie îndruma către un act de creaţie. Purtat de aceleaşi doruri albastre ale salvării, el face să rodească bogat fiece clipã, fiece suflu până la temeliile lumii şi ale sufletului sãu însuşi. Acest om nu e frânt niciodată; el bea din plin, fără oprire, aburii calzi şi aromati ai vieţii. Poate fi trudit, poate fi întristat, dar niciodată nerodit, sfărâmat; el poate avea dureri că-i om, rãmas om, alungat de doruri peste puterile sale, dar lui nu-i este furatã clipa, stinsã prezenta spiritului creator şi, în acest fel, înlăturatã viaţa în condiţiile potrivite naturii şi destinului sãu propriu*"?

Într-un dialog imaginar între cei doi mari gânditori creştini amintiţi mai devreme, un posibil răspuns al lui Berdiaev la întrebarea cum îşi poate regăsi fiinţa umanã tăria şi sensul ar putea suna: „*Avem puternice motive să credem că puterile creatoare ale omului nu pot fi regenerate şi identitatea omului restabilitã decât printr-o nouã epocă de ascetism religios. Numai o astfel de epocă, singură o astfel de epocă, revenind la sursele spirituale ale omului, va putea să concentreze toate*

puterile acestuia şi să împiedice ca identitatea sa să se pulverizeze cu totul. Omul trebuie să ajungă la aceasta, ajuns odată la culmea istoriei sale noi. Nu mai trebuie să se bizuie pe o nouă renaştere de niciun fel după secătuirea puterilor sale spirituale, după rătăcirea în pustiul vieţii, după zguduirea aşa de puternică a identităţii omeneşti. Dacă ar trebui să se stabilească o analogie, ar trebui să se spună atunci că ne apropiem nu de Renaştere, ci de un început întunecos de Ev Mediu şi că *va trebui să trecem printr-o nouă barbarie civilizată, printr-o nouă disciplină, printr-un nou ascetism religios, înainte de a vedea născând zorile unei noi şi inimaginabile Renaşteri*".

Ce înseamnă această regăsire, această posibilă transformare, decât urmarea unui „îndemn la simplitate"? Pentru a-şi reînnoda legăturile cu absolutul, omul trebuie să-L caute pe Dumnezeu prin rugăciunea şi prin fapta sa: „*Rugăciunea este dăruire totală, tainică legătură cu datele permanente ale firii, liberă supunere a durerilor creatoare, înăltător contact cu Dumnezeu. Liniştea şi bucuria ce o întovărăsesc sunt semnele acestei rodnice legături şi ale propriei noastre depăsiri. Adevărata viată interioară se întreţine prin faptă. Credinţa fără faptă e ca o floare fără rod: se arată într-o frumuseţe trecătoare. Omul viu mână paşii iuţi pe drumurile creaţiei; făptură a lui Dumnezeu, devine părtas la lucrarea dumnezeiască*". (*Ernest Bernea – „Îndemn la simplitate"*)

Legăturile cu eternitatea au fost rupte prin revolta omului care pretindea că este înlăntuit de ele. Omul s-a descătusat, apucând-o pe panta libertătii anarhice, uitând că după deschiderea porţilor cerului, acum două milenii, când Dumnezeu a luat trup omenesc, a existat şi o mână de oameni care L-a urmat în deplină libertate. Uitare care înseamnă de fapt o nouă răstignire a Sa. A fi liber nu înseamnă însă a fi „liber de Dumnezeu", afirmă Berdiaev: „*Conştiinţa, morala, artele, statul, economia trebuie să devină religioase, în mod liber însă, şi din interior, iar nu prin constrângere. Nicio teologie nu conduce din afară procesul conştiinţei mele şi nu îmi impune norme. Conştiinţa este liberă. Însă nu mai pot realiza scopurile conştiinţei fără să mă întorc spre*

experienţa religioasã, fãrã o iniţiere religioasã în misterele existentei. În aceasta sunt deja un om al Evului Mediu, nu un om al istoriei moderne. Nu caut autonomia religiei, caut libertatea în religie. Nicio ierarhie eclesiasticã nu conduce şi nu regularizeazã azi viaţa socialã şi viaţa *statului. Niciun clericalism nu va putea să folosească forţa externã. Nu pot recrea statul şi societatea, supusã însã descompunerii, decât în numele principiilor religioase. Eu nu caut autonomia statului şi a societãtii în religie. Nu vreau, pentru nimic în lume, să fiu eliberat de Dumnezeu, vreau să fiu liber în Dumnezeu şi pentru Dumnezeu*".

Sensul adevărat al libertãtii cu care l-a înzestrat Dumnezeu pe om nu poate fi acela care duce la autodegradarea spiritualã a fiinţei sale. Un om într-o condiţie deterioratã, în care s-a împins de unul singur, nu-şi mai poate însuşi chemarea deplinã a libertãtii. Un asemenea om nu poate decât să-şi anuleze treptat propria libertate, secãtuindu-şi astfel posibilitãtile creatoare. Căci a fi cu adevărat liber înseamnã a crea, a fãptui. Înseamnã a dãrui continuu, fãrã a te consuma. Înseamnã a arde, sporind totodatã sufleteşte. Acesta este sensul autentic al libertãtii omeneşti. Iar fapta de creaţie a omului poate fi înţeleasã „*pe de-o parte în sens material, aşa cum apare în viaţa mecanică actualã, când omul lucrează ca o masinã*: *materie din materie, elemente, funcţiuni, scopuri materiale. Pe de altã parte, fapta poate fi privitã în sensul ei spiritual, ca o funcţiune a ordinii superioare, a destinului nostru de oameni. În acest fel, a fãptui înseamnã a fi activ interior, a rodi pe calea credinţei şi dragostei, înseamnã creaţie. Fapta în înţeles de colaborare a omului la opera lui Dumnezeu, este legatã de sensul adânc şi permanent al trecerii omului prin lumea aceasta. Omului nu-i este îndeajuns să cunoască cuvântul lui Dumnezeu*, nu-i *este de ajuns să aibã credinţã şi să dea ascultare înnoirii, ci trebuie* să *lucreze neobosit, să fie un* „*împlinitor cu fapta*". (*Ernest Bernea – „Îndemn la simplitate*")

Mai este omenirea de astãzi în stare să urmeze asemenea îndemnuri? Pentru câţi dintre noi înseamnã ele cu adevărat ceva? câţi dintre noi luãm aminte la ele, înainte de a ieşi din nou în tumultul de

afară, agitându-ne şi alergând zi de zi după efemere „realizări” exterioare?

Bogdan Munteanu